

NOTITIE

aan Provincie Zuid-Holland
t.a.v.
van
datum 22 januari 2025
referentie NL202028144-N25-19
onderwerp Toelichting advies natuurcompensatie Oudeland van Strijen
(versie 5.0)

Ptolemaeuslaan 40
3528 BP Utrecht
T +31 88 04 800

Inleiding

Voor de projecten A16 en Blankenburgverbinding dient door Rijkswaterstaat (RWS) natuur gecompenseerd te worden. Het gaat om totaal 24,5 ha Weidevogelgebied. Ten behoeve van deze natuurcompensatie zijn gebieden in Polder Schieveen (8,2 ha) en Polder Oudeland van Strijen (18,1 ha) aangewezen. Voor compensatiegebied Polder Oudeland van Strijen is de opgave om 10,1+0,5 ha vochtig weidevogelgrasland (N13.01) en 5,9 ha belangrijk weidevogelgebied te compenseren. Dit is in totaal 16,5 ha natuurcompensatie. Voor het realiseren van de natuurcompensatie in Polder Oudeland van Strijen is door RPS een advies opgesteld. In deze notitie wordt een toelichting gegeven op het betreffende compensatiegebied en de doelstelling natuurcompensatie, en een toelichting op het advies. Provincie Zuid-Holland wordt gevraagd om een goedkeuring op het opgestelde advies te geven.

Compensatiegebied Polder Oudeland van Strijen

Het compensatiegebied (18,1 ha) ligt aan de Molenweg, ten noordwesten van Strijen, zie figuur 1. Het gebied bestaat uit een graslandperceel met vier perceelwatergangen (en dwarsverbindingen) van ca. 2,5 meter breed en meerdere ondiepe greppels.

De Molenweg is een smalle, lokale weg met een puinverharding. Aan de noordzijde van de Molenweg staat parallel aan de weg een hoogspanningslijn. Aan de oost-, west- en zuidzijde van het compensatiegebied liggen graslandpercelen. De graslandpercelen grenzend aan de westkant van het compensatiegebied worden beweid met schapen en koeien en niet bemest. Ten noorden van de Molenweg zijn naast graslandpercelen ook akkerpercelen aanwezig, met wisselende gewassen (zoals maïs en aardappelteelt). Aan de zuidzijde van het compensatiegebied ligt de Dwarsche Vaart, een oude kreek van ca. 20 meter breedte.

figuur 1: ligging van het compensatiegebied Polder Oudeland van Strijen (rode omlijnning) op topografische kaart (Bron: Esri Nederland)

Het compensatiegebied ligt te midden van het Natura 2000-gebied Oudeland van Strijen, aangewezen als Vogelrichtlijngebied met instandhoudingsdoelstellingen voor vier niet-broedvogels. Het betreft de niet-broedvogels kolgans (A041), dwerggans (A042), brandgans (A045) en smient (A050). Het compensatiegebied ligt binnen de begrenzing van zowel N2000-gebied als NNN (aangezien ieder Natura 2000-gebied ook tot het NNN behoort) en wel binnen het deel dat is aangemerkt als "blijvend agrarisch". Daarnaast grenst het plangebied met de oostelijke grens aan gebied dat is aangewezen als Natuurnetwerk Nederland (NNN) met het beheertype vochtig Weidevogelgrasland (N13.01).

Compensatie van belangrijk weidevogelgebied vindt normaliter buiten het NNN/ N2000-gebied plaats. Ten tijde van het nemen van het Tracébesluit A16 in 2016 was enkel het reservatsdeel binnen het N2000-gebied aangewezen als NNN. Begin 2017, na vaststelling van het Tracébesluit A16, is in de verordening Ruimte aan het gehele N2000-gebied de NNN-status toegekend met ter plaatse van het foerageergebied de aanduiding “blijvend agrarisch”. De toelichting hierbij was: “De categorie ‘blijvend agrarisch gebied binnen Natura 2000’ krijgt de status van NNN, conform de regelgeving van het Rijk; deze status was eerder abusievelijk vervallen”. Ten onrechte is dus in 2016 aangenomen buiten het NNN te compenseren.

Het beoogde compensatiegebied heeft zoals vermeld de status van “blijvend agrarisch” binnen N2000-gebied, waardoor er geen beheertype aan is toegekend. Nu is het alleen aangemerkt als ‘leefgebied open grasland’. Natuurcompensatie in dit gebied is hierdoor een logische keuze vanwege de toegevoegde waarde en kan hier mogelijk onder voorwaarden worden toegestaan. Deze voorwaarden zijn dat het compensatiegebied toegevoegd moet worden aan het reservatsdeel (aanpassen begrenzing). En dat aan het gebied de enkelbestemming ‘natuur’ wordt toegekend, het heeft nu de bestemming ‘agrarisch met waarden’. Als door provincie Zuid-Holland duidelijkheid is gegeven over de voorwaarden, dan zal RWS ervoor zorg dragen dat er wordt voldaan aan deze voorwaarden. Indien nodig zal RWS een verzoek indienen bij de gemeente en de provincie.

Ook is het noodzakelijk een voortoets Natura 2000 uit te voeren om te toetsen of mogelijk sprake is van negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied. Tevens is het noodzakelijk om onderzoek te doen naar beschermde soorten. Volgens de QuickScan (Habitus, RIJK2021-2-QS1-V2, 2021) kan in het compensatiegebied platte schijfhoorn aanwezig zijn in de watergangen en langs de ruige oevers kan waterspitsmuis voorkomen. De boezem aan de zuidzijde kan een functie hebben als vliegroute voor vleermuizen, echter, hierop wordt geen effect verwacht, aangezien verlichting van het wateroppervlak wordt voorkomen. In de sloot kan meerkoet tot broeden komen. In de oever wordt wilde eend verwacht. Fazant kan in de aanwezige ruigtes broeden. In de aanwezige rietvegetaties worden soorten verwacht, zoals rietzanger en kleine karekiet. In de graslanden worden soorten verwacht zoals grutto, tureluur, scholekster en Kievit. Wanneer stapels materiaal ontstaan op het bouwterrein kan een soort zoals witte kwikstaart hier tot broeden komen.

In figuur 2 zijn enkele foto's weergegeven van het compensatiegebied.

figuur 2: impressiefoto's van compensatiegebied Polder Oudeland van Strijen (boven) en de directe omgeving (onder)

Cultuurhistorische landschapselementen

Ter plaatse van het compensatiegebied is sprake van de originele verkaveling, zoals deze in 1437 A.D. is aangebracht. Het betreft kleine weiden met een stelsel van greppels. Het originele afwateringstelsel (Dwarsche Vaart, de Kleine Dwarsche Vaart, Scheiderf) lijkt intact aanwezig te zijn. Het grotendeels nog intacte cultuurlandschap (kleine weiden met een stelsel van greppels) binnen het compensatiegebied betreft een bijzonder zeldzaam landschapselement en is daarom van cultuurhistorisch belang.

Maaiveld

De gemiddelde maaiveldhoogte in het compensatiegebied is, op drie percelen na, -1,90 m NAP. In figuur 3 zijn de maaiveldhoogtes binnen het compensatiegebied weergegeven. Binnen het compensatiegebied is sprake van veel (kleine) hoogteverschillen. De hoger gelegen delen zijn zowel langs de oeverkanten van de watergangen, als midden op de percelen aanwezig. Een deel van de hoger gelegen delen langs de watergangen zijn te verklaren door het plaatsen van bagger en maaisel uit de watergangen op de oeverkanten, wat leidt tot een lokale verhoging van het maaiveld. Overige nuances in hoogteligging kunnen het gevolg zijn van ongelijkmatige bodemdaling (veengrond).

figuur 3: ligging compensatiegebied Polder Oudeland van Strijen (roze omlijnd) op basis van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN4-DSM). Rood en geel zijn de hoger gelegen zones, blauw en groen betreffen de lager gelegen zones. (Bron: www.ahn.nl)

Bodem

Het bodemtype van het compensatiegebied betreft kalkarme zeekleigronden zonder minerale eerdlaag en met meer dan 40cm moerig materiaal (veen) beginnend tussen 40 en 80cm. De bouwvoor bestaat uit zware klei.

Water

De regionale grondwaterstroom is globaal noordoostelijk gericht. Het voorkomen van inzijging en kwel is onbekend. Binnen het compensatiegebied wordt momenteel jaarrond één vast peil gehanteerd, namelijk 2,35 -NAP.

Doelstelling natuurcompensatie

Het beoogde natuurcompensatiedoel betreft realisatie van weidevogelgebied (10,1+0,5 ha vochtig weidevogelgrasland (N13.01) en 5,9 ha belangrijk weidevogelgebied; totaal 16,5 ha). De wezenlijke kenmerken en waarden van vochtig weidevogelgrasland zijn overeenkomstig met belangrijk weidevogelgebied. Daarom zijn voor beide compensatieopgaven de voorwaarden zoals gesteld op BIJ12 en Kennisnetwerk OBN voor vochtig weidevogelgrasland (N13.01) aangehouden.

Voor de realisatie vindt een beperkte inspanning plaats ten aanzien van grondwerkzaamheden en herinrichting. De huidige nuanceverschillen in maaiveldhoogte zijn namelijk waardevol voor weidevogels. Tevens is het belangrijk om zoveel mogelijk cultuurhistorische waarden te behouden. Het verlagen van de hoger gelegen delen langs de watergangen wordt eveneens sterk afgeraden door de archeoloog van de gemeente Hoeksche Waard.

Hierdoor wordt vooral ingezet op het geschikt maken van de graslandpercelen door vernatten middels plasdras-pompen en een vaste stuw-uit. Vervolgens dient voornamelijk gestuurd te worden op een wijziging in beheer ten aanzien van maai-frequentie, maaitijdstippen en bemesting.

Ontwikkeling van riet- en moerasvegetatie (ook over grote oppervlaktes) en/of (spontane) houtige vegetatie is ongewenst, vanuit het doel om weidevogelgebied te ontwikkelen en te behouden.

Eisen en uitgangspunten beheer

De beoogde inrichtingsmaatregelen zijn vergunbaar binnen de huidige bestemming en worden daarom parallel aan de bestemmingswijziging uitgevoerd.

Na realisatie van de inrichtingsmaatregelen zal het beheer en onderhoud worden uitgevoerd door een terreinbeherende organisatie in opdracht en financiering van Rijkswaterstaat. Direct na bestemmingswijziging zal het perceel openbaar te koop worden aangeboden waarbij de doelstellingen van het gebied in stand gehouden dienen te worden door de toekomstige beheerder. Tot aan de verkoop van het perceel zal er een beheerovereenkomst worden gesloten met een terreinbeherende organisatie, in dit geval waarschijnlijk Staatbosbeheer (SBB). In deze koopovereenkomst worden kwalitatieve verplichtingen opgenomen t.a.v. het beoogd beheer.

De volgende eisen en uitgangspunten dienen opgevolgd te worden voor het toe te passen beheer:

- De onverharde grasbeheerpaden worden zodanig vormgegeven en gesitueerd dat deze beperkt in oppervlakte zijn en zo min mogelijk leiden tot hoogteverschil in het maaiveld.
- De onverharde grasbeheerpaden dienen zoveel mogelijk aan de randen van het gebied geplaatst te worden, zodat zo min mogelijk verstoring plaatsvindt tijdens het uitvoeren van beheer.
- Bij greppels dienen doorgaande routes gerealiseerd te worden zodat de voertuigen niet hoeven te keren op het land. Hierdoor wordt verdichting van de bodem tegengegaan.
- Voor het uitvoeren van het maaibeheer is een tijdelijke drooglegging van >30 cm toegestaan.
- Maai- en grasbeheer wordt zodanig gevoerd dat zo min mogelijk eieren en kuikens slachtoffer worden van beheeringrepen. Daarnaast dienen ook de beheermaatregelen bij te dragen aan vestiging en behoud van een rijke bodemfauna en insectenrijkdom. Bodembeschadiging en/of-verdichting dient dan ook voorkomen te worden.
- Maaibeheer wordt met een maaibalk of cyclomaaier uitgevoerd, geen klepelmaaier. Maaisel wordt afgevoerd, om vervuiling of hoge ruggen van maaisel te voorkomen.

De graslanden worden bemest met organische mest (ruwe stalmest) om het aanbod van voedsel te verzorgen voor weidevogels; een bemesting elke 3 jaar met 20 ton ruige stalmest per hectare, waarbij de natste delen niet bemest worden.

Een uitgebreid beheeradvies voor vochtig weidevogelgrasland (Terlouw, 2018) is beschikbaar via het OBN Natuurkennis.

Ecologie: watercondities van vochtig weidevogelgrasland

Voor vochtig weidevogelgrasland (N13.01) zijn hoge grondwaterstanden optimaal, omdat daarbij de gewasproductie pas later op gang komt en door de betere vochtvoorziening de bodem goed permeabel is, waardoor regenwormen dicht bij de oppervlakte blijven. Goed weidevogelgrasland wordt daarom doorgaans gekenmerkt door hoge grondwaterstanden. In de winter liggen de waterstanden dichtbij of net boven het maaiveld.

De **optimale** drooglegging, de stand van het slootpeil onder het maaiveld, voor weidevogels is 0-35 cm (klei op veen).

Als compensatie dient minimaal 16,5 ha vochtig weidevogelgrasland met minimaal midden-kwaliteit gerealiseerd te worden. De huidige kwaliteit is laag, zie tabel 1.

De kwaliteitsbepaling ten opzichte van de watercondities van vochtig weidevogelgrasland is als volgt:

- “Hoog”: indien in minstens 80% van de oppervlakte de grondwaterstand in de periode maart-juni minder dan 45 cm onder maaiveld ligt.
- “Midden”: indien niet voldaan wordt aan “Hoog” en in minstens 40% van de oppervlakte de grondwaterstand in de periode maart-juni minder dan 45 cm onder maaiveld ligt.
- “Laag”: indien aan bovenstaande criteria niet wordt voldaan.
(BIJ12, 2023; OBN Natuurkennis, n.d.).

Toelichting advies natuurcompensatie

RPS heeft een advies opgesteld zodat natuurcompensatie Blankenburgverbinding/ A16 in het compensatiegebied in Polder Oudeland van Strijen gerealiseerd kan worden.

De provincie Zuid-Holland wordt gevraagd om een goedkeuring van dit advies.

Advies natuurcompensatie

Voor de natuurcompensatie is een perceel ter grootte van 18,1 ha aangewezen. Het perceel wordt geschikt gemaakt door een combinatie van een vaste stuw-uit en de inzet van plasdras-pompen voor inundatie van de graslandpercelen. Er vindt geen peilopzet plaats. Ook vinden enkele inrichtingsmaatregelen plaats met betrekking tot duikers, greppelbuizen, hekwerken en het plaatsen van een gronddam om een apart watersysteem te creëren.

De stuw-uit heeft een maximale stuwhoogte gelijk aan het vaste peil van -2,35 m NAP. Door de stuw-uit is er meer sturing mogelijk in het perceel, echter zonder opzetten van het waterpeil. In het voorjaar worden plasdras-pompen ingezet als sturingsmiddel voor het optimale plasdrasbereik van de toplaag van de graslandpercelen.

Doordat er geen peilopzet plaatsvindt, is er geen noodzakelijke opgave om waterberging te compenseren (zie tevens kopje Opgave compensatie waterbergingsverlies). Grondwerk wordt tot een minimum beperkt om cultuurhistorische waarden te handhaven.

Inundatie door de plasdras-pompen in het voorjaar (februari t/m mei) naar een waterpeil van -2,20 m NAP in de greppels op de percelen resulteert in het onderstaande:

tabel 1: oppervlakte en kwaliteit watercondities vochtig weidevogelgrasland in RWS perceel bij voorjaars-greppelwaterpeil van -2,20 m NAP

Categorie	Huidig	Toekomstig
Oppervlakte met waterstand 0-45 cm onder maaiveld	7,3 ha	11,66 ha
Percentage binnen 0-45 cm en waterconditie kwaliteitsklasse	40%; laag	64%: midden
Oppervlakte met optimaal bereik (waterstand 0-35 cm onder maaiveld)	4,15 ha	8,04 ha

Behoud grillig maaiveldverloop

Door percelen te egaliseren kan een groter percentage binnen bovenstaand genoemd bereik (waterstand 0-45 cm onder maaiveld) komen te vallen, waardoor het in theorie mogelijk is de kwaliteitsklasse Hoog te behalen. Dit wordt echter niet geadviseerd omdat egalisering nadelig is voor weidevogels. Het grillige maaiveldverloop draagt bij aan een hoogwaardig weidevogelgebied.

Ideaal weidevogelgebied bestaat onder andere uit een gevarieerde vegetatie van grassen en kruiden. Dit wordt op een gunstige manier beïnvloed door een relatief hoge waterstand en (kleine) variaties en reliëf. Hierdoor ontstaat een soort micromozaiëk, waardoor in het voorjaar de weidevogels op bijna elk moment een geschikte plek kunnen vinden om te broeden en jongen op te laten groeien (Teunissen et al., 2005).

Meekoppelkans Staatsbosbeheer

Als meekoppelkans vindt overleg plaats met Staatsbosbeheer (SBB) om het naastgelegen perceel met vergelijkbare terreinomstandigheden bij de inrichting mee te laten liften. Dit perceel heeft een omvang van

9,8 ha. Met enkele ingrepen met betrekking tot duikers, greppelbuizen, hekwerken en het plaatsen van een gronddam kunnen hier ook plasdras-pompen worden ingezet als sturingsmiddel voor het optimale plasdrasbereik van de toplaag van de graslandpercelen. Nagegaan dient te worden of SBB mee wil gaan met dit advies.

Dit perceel is reeds aangewezen in de natuurbeheerplankaart van Provincie Zuid-Holland als vochtig weidevogelgrasland (figuur 4). Het peilbeheer is echter niet optimaal en de watercondities voor vochtig weidevogelgrasland zijn van lage kwaliteit.

figuur 4: de percelen van SBB (rood omlijnd) in het compensatiegebied zijn in het natuurbeheerplan aangewezen als vochtig weidevogelgrasland (groen). De percelen van RWS (oranje omlijnd) niet. Bron: <https://atlas.zuid-holland.nl/Geoweb56/index.html?viewer=Natuurbeheerplan>

Het meekoppelen van het perceel van SBB in de natuurcompensatie van RWS leidt tot onderstaande kwaliteitsverbetering van dit reeds als vochtig weidevogelgrasland geclassificeerd terrein:

tabel 2: oppervlakte en kwaliteit watercondities vochtig weidevogelgrasland in SBB perceel bij voorjaars-greppelwaterpeil van -2,20 m NAP. Het vigerende peil van het SBB perceel is -2,35 m NAP.

Categorie	Huidig	Toekomstig
Oppervlakte met waterstand 0-45 cm onder maaiveld	4,0 ha	6,45 ha
Percentage binnen 0-45 cm en waterconditie kwaliteitsklasse	40%: omslagpunt laag naar midden	66%: midden
Oppervlakte met optimaal bereik (waterstand 0-35 cm onder maaiveld)	2,11 ha	4,63 ha

Definitief ontwerp RWS en SBB

Op het definitief ontwerp is aangegeven welke inrichtingsmaatregelen uitgevoerd dienen te worden en wat de kostenplaats is van de betreffende maatregel. Het aantal en de benodigde capaciteit van de pompen is afgestemd op advies van de leverancier. In onderstaande tabel zijn ook deze maatregelen inclusief aantal weergegeven voor RWS en SBB.

tabel 3: Overzicht kostenplaats van de te nemen inrichtingsmaatregelen inclusief aantal.

Kostenplaats maatregel incl. aantal		RWS	SBB
Stuw – bestaand	1		
Duiker bestaand	16		
Duiker plaatsen		6	3
Duiker vervangen		1	
Duiker verwijderen		5	3
Greppelbuis plaatsen		38	19
Greppelbuis verwijderen		12	16
Gronddam plaatsen		2	1
Hekwerk plaatsen		1	
Hekwerk vervangen		10	5
Opvoerpomp plaatsen		2	1
Stuw – uit realiseren		1	

Opgave compensatie waterbergingsverlies

Met het voorgestelde advies wordt het waterpeil niet verhoogd ten opzichte van het huidige waterpeil dat is vastgelegd in het peilbesluit. Het is dus niet nodig een Aanpassing peilbesluit aan te vragen.

Door het geschikt maken van het perceel voor vochtig weidevogelgrasland met behulp van plasdras-pompen in het voorjaar is er geen compensatie-opgave. Het vaste peil wijzigt immers niet.

Uit eerdere inventarisatie is namelijk gebleken dat er grote uitdagingen zijn om de compensatie-opgave in hetzelfde peilgebied uit te voeren:

- Gebied heeft hoge cultuurhistorische waarden. Het aanpassen van verkavelingsstructuren wordt niet vergund.
- Het graven van grotere plassen oppervlaktewater sluit niet aan op de natuurdoelstellingen van het N2000 gebied.
- Het realiseren van NVO resulteert in opgaande begroeiing wat niet aansluit bij de natuurdoelstellingen én dit doet het cultuurhistorisch karakter van de sloot en greppelstructuur teniet.

Bronnen:

- Buijzer, J.D., Meijs R.H. & Van Zanten, J.W. (2010). Effecten van maaiveld aanpassingen in het buitengebied van Zoeterwoude.
- BIJ12 (2023). N13.01 Vochtig weidevogelgrasland. Geraadpleegd via: www.bij12.nl/onderwerp/natuursubsidies/index-natuur-en-landschap/natuurtypen/n13-vogelgraslanden/n13-01-vochtig-wiedevogelgrasland/.
- OBN Natuurkennis (n.d.). N13.01 Vochtig weidevogelgrasland. Geraadpleegd via: <https://www.natuurkennis.nl/natuurtypen/n13-vogelgraslanden/n13-01-vochtig-weidevogelgrasland/Herstelbeheer-en-inrichting-N1301/>.
- Terlauw, R.J.S. (2018). Beheeradvies Vochtig weidevogelgrasland (N13.01). Ouderkerk aan den IJssel: Bui-tegewoon.
- Teunissen, W.A., Schekkerman H. & Willems F. (2005). Predatie bij weidevogels: op zoek naar de mogelijke effecten van predatie op de weidevogelstand. Sovon-onderzoeksrapport 2005/11. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen. Alterra-document 1292, Alterra, Wageningen.

Legenda

Kostenplaats, maatregel, (aantal)

- Stuw - bestaan (1)
- Duiker bestaan (16)
- RWS, Duiker plaatsen (6)
- RWS, Duiker vervangen (1)
- RWS, Duiker verwijderen (5)
- RWS, Greppelbuis plaatsen (38)
- RWS, Greppelbuis verwijderen (12)
- RWS, Gronddam plaatsen (2)
- RWS, Hekwerk plaatsen (1)
- RWS, Hekwerk vervangen (10)
- RWS, Opvoerpomp plaatsen (2)
- RWS, Stuw - uit - realiseren (1)
- SBB, Duiker plaatsen (3)
- SBB, Duiker verwijderen (3)
- SBB, Greppelbuis plaatsen (19)
- SBB, Greppelbuis verwijderen (16)
- SBB, Gronddam plaatsen (1)
- SBB, Hekwerk vervangen (5)
- SBB, Opvoerpomp plaatsen (1)

Regionale ligging schaal 1:6.000

Text

Maten in meters, tenzij anders vermeld
 Diameters in millimeters, tenzij anders vermeld
 Hoogtematen in meters t.o.v. N.A.P., tenzij anders vermeld
 Ligging bestaande kabels en leidingen ter indicatie ingetekend

Wijz.	Datum	Get.	Omschrijving

Project:
 Natuurcompensatie A16/Blankenburgverbinding - Oudeland van Strijen

Opdrachtgever:
 Rijkswaterstaat

Omschrijving:
 Definitief Ontwerp

RPS
 Landschap en natuur
 Ptolemaeuslaan 40
 3528 BP Utrecht, The Netherlands
 T +31 68 - 59 04 800
 W www.rps.nl

Projectnummer:	NL202028144
Projectleider:	Yoka van Veen
Auteur:	Jaap van Soest
Fase:	Definitief Ontwerp
Logo opdrachtgever:	

Formaat:	A1
Schaal:	1:1.250
Status:	Definitief
Datum:	18-10-2024
Blad:	1 van 1
Nummer:	NL202028144-301
Wijz.:	